

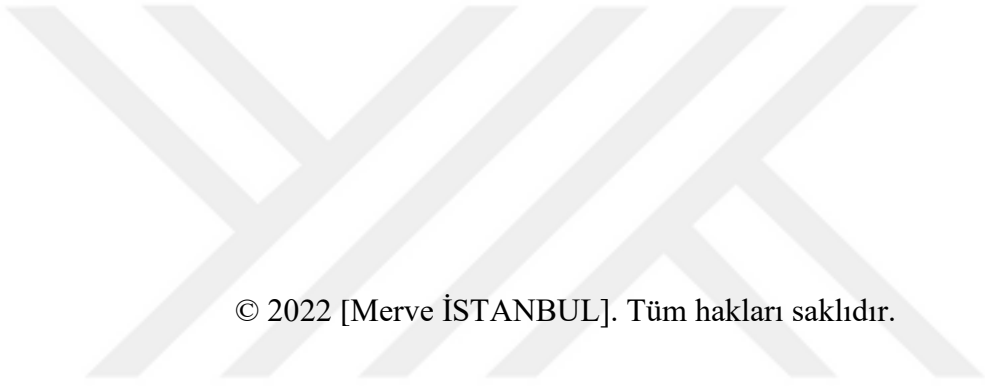
T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FEN BİLİMLERİ DERSİNDE YAPILAN ETKİNLİKLER SONUCUNDA
ÖĞRENCİLERİN KAZANDIKLARI DEĞER YARGILARININ
BELİRLENMESİ

Merve İSTANBUL

Danışman: Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ISPARTA, 2022

© 2022 [Merve İSTANBUL]. Tüm hakları saklıdır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	5
2.1. Değer.....	5
2.1.1. Değerlerin özellikleri	6
2.1.2. Değerlerin sınıflandırılması	6
2.1.3. Değer eğitimi yaklaşımları.....	8
2.1.4. Değerlerin işlevleri	8
2.1.5. Değer eğitimi ve önemi.....	9
2.1.6. Okulda değer eğitimi	9
2.1.7. Değer eğitiminde öğretmen-öğrenci rolü.....	10
2.1.8. Değer eğitiminde etkinlik	11
2.2. Fen Bilimleri-Değer İlişkisi	12
2.3. İlgili Araştırmalar	13
3. YÖNTEM	16
3.1. Araştırmanın Modeli.....	16
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	16
3.2.1. Uygulama süreci	17
3.3. Veri Toplama Aracı	18
3.4. Veri Toplama Süreci.....	18
3.5. Verilerin Analizi	19
4. BULGULAR.....	21

4.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	21
4.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	22
4.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	24
4.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	25
4.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	27
4.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	29
4.6.1. Etkinlik çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?.....	29
4.6.2. Etkinliklerden keyif aldınız mı?	30
4.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	30
4.7.1. Seçtiğiniz değerlerin sizde oluşan anlamlarını açıkla mısınız?.....	31
4.7.2. Dersteki etkinliklerin sürekli olmasının ne gibi faydaları olacağına inanıyorsunuz?.....	32
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	33
5.1. Sonuçlar	33
5.2. Öneriler	37
KAYNAKÇA.....	38
EKLER.....	43
Ek A. Etkinlik Resimleri.....	44
Ek A.1. Su animasyonu izleme etkinliği.....	44
Ek A.1.1. Sorumluluk etkinliği görüşme soruları.....	45
Ek A.2. Doğa sevgisi etkinliği.....	46
Ek A.2.1. Doğa sevgisi etkinliği görüşme soruları	48
Ek A.3. Canlılara saygı etkinliği.....	49
Ek A.3.1. Canlılara saygı etkinliği görüşme soruları.....	50
Ek A.4. İşbirliği etkinliği	51
Ek A.4.1. İşbirliği etkinliği görüşme soruları	52
Ek A.5. Münazara etkinliği.....	53
Ek A.5.1. Münazara etkinliği görüşme soruları.....	54
Ek A.6. Etkinlik sonu fotoğraf.....	55
Ek B. Değer Gözlem Formu	56
Ek C. Öğrenci Görüşme Soruları.....	58
Ek C.1. Görüşme sorularına öğrenci yanıtı.....	59
Ek D. MEB Onayı.....	60
ÖZGEÇMİŞ	61

ÖZET

FEN BİLİMLERİ DERSİNDE YAPILAN ETKİNLİKLER SONUCUNDA ÖĞRENCİLERİN KAZANDIKLARI DEĞER YARGILARININ BELİRLENMESİ

Merve İSTANBUL

**Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ

2022, 61 sayfa

Bu çalışmada, 7. sınıf öğrencilerinin Fen bilgisi dersinde etkinlikler ile öğrencilerin kazandıkları değer yargılarını ortaya çıkarmak ve değer eğitimi üzerinden incelemektir. Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, Isparta il merkezinde yer alan Aliköy-Küçük Hacılar Ortaokulu'nda öğrenme görmekte olan 7. sınıf öğrencileri üzerinden yapılmıştır. Araştırmada çalışma grubu olan 7-B sınıfı uygun durum çalışma yöntemine göre seçilmiştir. Çalışma grubu 13 öğrenciden oluşmaktadır. 5 hafta süren çalışmada etkinlik temelli değer öğretimi uygulanmıştır. Araştırmada; çalışma grubunun kazandığı değerleri belirlemek amacıyla, nitel araştırma tekniklerine uygun olarak geliştirilen öğrencilerin benimsedikleri değerleri tespit etmek amacıyla yarı yapılandırılmış 5 açık uçlu sorudan oluşan öğrenci görüşme formu ve öğrencilerin kazandıkları değerleri tespit etmek amacıyla 20 ifadenin yer aldığı gözlem formu kullanılmıştır. Değerler belirli bir derse özgü olmamalı, tüm derslerde olacağı gibi Fen bilgisi dersinde de verilmelidir. Fen bilgisi öğretim programındaki kazanımların birçoğunda değer öğretimi yapılabilmektedir. Alternatif yöntem ve teknikler kullanılması değer öğretiminde olumlu sonuçlar oluşturmaktadır. Münazara, işbirlikli öğrenme, afiş hazırlama ve sınıf dışı etkinliklerin değer öğretiminde olumlu etkisi olduğu gözlenmiştir. Fen bilimleri dersi programındaki değerlerin öğrenciye etkinlikler ile verilmesi konuyu daha rahat ve eğlenceli anlamalarını sağlamaktadır. Etkinliklere dayalı olarak yapılan bu süreçte; öğrencilerde farkındalık oluştuğu, çevreye karşı duyarlılıklarının ve birçok davranışlarındaki değerlerde olumlu yönde bir değişim gözlemlenmiştir. Sınıf dışı yapılan etkinliklerin değer öğretiminde faydalı olduğu

öğrencilerin mutlu ve istekli oldukları anlaşılmıştır. Etkinlikler değer öğretiminin olumlu tarafını göz önüne sermektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, adalet, duyarlılık, vatanseverlik, dürüstlük, özgüven, sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, empati, işbirliği ve sabır gibi temel değerleri benimsedikleri belirlenmiştir. Saygı, sorumluluk ve işbirliği değerlerinin daha çok algılandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen bilimleri, değer, etkinlik, değer eğitimi

ABSTRACT

DETERMINING THE VALUE JUDGMENTS ATTRACTED BY STUDENTS AS A RESULT OF THE ACTIVITIES IN THE SCIENCE COURSE

Merve İSTANBUL

**Master's Thesis, Süleyman Demirel University, Graduate School of Educational
Sciences, Department of Mathematics and Science Education**

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ

2022, 61 pages

In this study, it is aimed to reveal the value judgments gained by the 7th grade students through the activities in the Science lesson and to examine them through value education. The research was carried out on the 7th grade students studying at Aliköy-Küçük Hacılar Secondary School located in the city center of Isparta in the second term of the 2021-2022 academic year. In the study, the 7-B class, which is the study group, was selected according to the appropriate case study method. The study group consists of 13 students. In the research; In order to determine the values gained by the study group, a semi-structured student interview form consisting of 5 open-ended questions was used to determine the values adopted by the students, which was developed in accordance with qualitative research techniques, and an observation form containing 20 statements to determine the values gained by the students. Values should not be specific to a particular course, and should be given in the Science course as in all courses. Values can be taught in most of the achievements in the science curriculum. The use of alternative methods and techniques creates positive results in value teaching. It has been observed that debate, cooperative learning, poster preparation and out-of-class activities have a positive effect on values education. Giving the values in the science curriculum to the students through activities enables them to understand the subject more comfortably and entertainingly. In this process, which is based on activities; A positive change was observed in the awareness of students, their sensitivity to the environment and the values in many behaviors. It has been understood that the activities carried out outside the classroom are beneficial in teaching values and the students are happy and willing. The activities reveal the positive side of values education. According to the

results obtained in the research, it was determined that they adopted basic values such as justice, sensitivity, patriotism, honesty, self-confidence, love, respect, tolerance, responsibility, empathy, cooperation and patience. It was determined that the values of respect, responsibility and cooperation were perceived more.

Keywords: Science, value, activity, value education

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlanmasındaki her türlü destek ve katkılarından dolayı değerli tez hocam Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ'e, yüksek lisans eğitimin boyunca faydalandığım hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Her türlü desteğini esirgemeyen, etkinlik sürecimde bana yardımcı olan ağabeyime Ahmet Adnan BAĞCI, sevgili eşime ve değerli aileme de katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin ve ailelerinin demografik bilgileri	17
Tablo 2. Çalışma grubuna yapılan uygulama süreci	17
Tablo 3. Çalışma grubu öğrencilerinin sorumluluk etkinliğine yönelik görüşleri.....	21
Tablo 4. Çalışma grubu öğrencilerinin doğa sevgisi etkinliğine yönelik görüşleri	23
Tablo 5. Çalışma grubu öğrencilerinin canlılara saygı etkinliğine yönelik görüşleri.....	24
Tablo 6. Çalışma grubu öğrencilerinin işbirliği etkinliğine yönelik görüşleri	26
Tablo 7. Çalışma grubu öğrencilerinin münazara etkinliğine yönelik görüşleri	27
Tablo 8. Çalışma grubu öğrencilerinin benimsedikleri değer yargıları	30

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

F	Frekans
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TTKB	Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve varsayımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Değer eğitimi yeni nesillerin sağlam karakterli bireyler yetişmesini, iyi ya da kötü, kendine ve topluma sorumlu olduklarını ve bireyleri olumlu yönde desteklemeyi amaçlamaktadır. İnsanların yanlış davranışlarının değerler eğitimi ile düzeltilebileceği düşünülmektedir (Çağlayan, 2018). Değer eğitimi sorumluluk almayı, işbirliği içerisinde bulunmayı, başkalarına saygı duymayı, özsaygıyı ve empatiyi geliştirerek toplum düzenini korumayı sağlamaktadır.

Değer eğitimi ailede öğrenilmeye başlanıp, formal eğitimle okulda devam etmektedir. MEB son zamanlarda önemini kaybetmeye başlayan değerlerimizi korumak için öğretim programlarına değerlerimizi eklemiştir ve tüm derslerde değer öğretiminin önemi de artmıştır. Yenilenen öğretim programıyla kök değerler fen bilimleri dersine de entegre edilmeye çalışılmış ve böylece değer eğitimi programının temel odak noktasında yer almıştır. Okullarda öğrencilere açık veya üstü kapalı olarak aktarılan değerlerin davranış haline gelmesi beklenmektedir.

Öğretim programında yer alan değerlere, ayrı bir alan, ünite ya da konuda yer verilmemiştir. Tüm eğitim sürecinde öğretim programlarındaki her biriminde değer eğitimi yer almaktadır. Öğretme ve öğrenme süreci içerisinde kök değerler ve alt değerler ile birlikte alınıp hayat bulacaktır (MEB, 2018).

Ülkemizde değer eğitimiyle ilgili uygulamalara öncelikle kanun ve düzenlemeler temel oluşturmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçlarında yer alan,

“Türk Milletinin bütün fertlerini, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve

verimli kişiler olarak yetiştirmek” ifadesinde öğrencilere kazandırılması beklenen değerlere açıkça yer verilmesi göze çarpmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Toplumsal düzen ve ortak anlayışın bozulmaması için okullarda değer eğitimi planlı bir şekilde verilmelidir. Değerlerin kazanımı, toplumun sağlıklı ve bilinçli yetişmesinde önemlidir bunu kazandırmak için öğretmenlerin bu değerlere sahip olması beklenmektedir, bunu sağlamak üzere model oldukları için öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenlerin ders içi ya da ders dışında değerleri doğru aktarması önemlidir. Değerlerin kalıcı olması sosyal öğrenmeden yararlanmalı, alternatif yöntem ve teknikler kullanılmalıdır (Fidan, 2016).

Değer eğitimin çeşitli etkinlikler ile öğrenciye kazandırılması hem eğlenmelerini hem de kalıcı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Fen dersine karşı öğrencilerin ilgilerini çekmek ve olumlu tutum kazanmaları için okul dışında etkinlikler sunulması öğrenmeyi daha verimli hale getirmektedir (Bozdoğan ve Yalçın, 2006).

Bu araştırmada, fen bilimleri dersinde etkinliklerin öğrencilerin kazandıkları değerler üzerine etkileri nelerdir sorusuna cevap aranmış, bundan sonraki yapılacak değer eğitimi çalışmalarına yeni bakış açıları kazandırmak amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Isparta il merkezinde eğitim gören 7. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersinde uygulanan etkinlikler ile öğrencilerin değer eğitimine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak ve değer eğitimi açısından incelemektir.

Aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Çalışma grubu öğrencilerinin sorumluluk etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Çalışma grubu öğrencilerinin doğa sevgisi etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Çalışma grubu öğrencilerinin canlılara saygı etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Çalışma grubu öğrencilerinin işbirliği etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?
5. Çalışma grubu öğrencilerinin çevre bilinci etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?

6. Çalışma grubu öğrencilerinin uygulanan etkinlik sürecine yönelik görüşleri nelerdir?
7. Çalışma grubu öğrencilerinin uygulanan etkinlikler sonunda kazanılan değerler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Fen bilimleri dersi değerlerden bağımsız bir ders değildir. Değerler ve bilim arasında bir işbirliği ve denge olması beklenmektedir. Öğrencilerin bilimin doğası anlayışı kazanmaları için bilimsel değerler, etik ve karakter eğitimi gerekmektedir. Dolayısıyla değerlerden bağımsız bir bilim mümkün değildir. Fen bilimleri dersinde değerler doğrudan değil örtük bir şekilde verilmelidir (Tekbıyık ve Akdeniz, 2017).

Değer eğitimi belirli derslerle sınırlandırmak yanlış bir görüştür. İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı çalışmada, fen bilgisi, resim, matematik ve müzik derslerinin daha az sorumlu tutulduğu, Türkçe, sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine daha fazla sorumluluk yüklendiği anlaşılmıştır. Bu durum değer öğretimine ilişkin öğretmen algılarının sınırlı olduğunu göstermektedir (Herdem, 2016).

TTKB'nın 18 Temmuz 2017 tarihinde "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine" başlığıyla yayınladığı bu bildirisinde "Değerler Eğitimi" ne ilişkin "on kök değer" den bahsedilmiştir. 2018 yılında yenilen öğretim programıyla tüm derslerde kök değerlere yer verilmektedir. Fen bilgisi öğretim programında da kök değerlerimiz bir başlık altında verilmektedir. Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Öğretim programında yer alan değerlere yönelik araştırmalar yapılmış, belli değerler üzerinde durulduğu gözlemlenmiştir, öğrencilere verilmek istenen en önemli değerlerin sorumluluk değeri olduğu ortaya çıkmıştır (Gündüz ve Bağcı, 2019). Fen öğretim programında yer alan kök değerlere ait kazanımların yeterli olmadığı görülmektedir

(Özcan ve Koştur, 2019). Öğretim programında yer alan değerlerin yetersiz olduğunu ve değer eğitime gerekli önemin verilmediği sonucuna ulaşmıştır (Laçın Şimşek, 2007).

2017 fen bilimleri taslak öğretim programı incelediğinde, programda yer alması gereken değerlerin açık bir şekilde belirtilmediği sonucuna ulaşmıştır (Artvinli ve Bayar, 2018). Kazanımlar içerisinde değerlerin daha anlaşılabilir yerleştirilmesi öğretmenin aktarımını kolaylaştıracaktır. Milli Eğitim Bakanlığının hizmet içi eğitim ya da uzaktan eğitim ile öğretmenleri değerler eğitimi konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir (Akbaş, 2004).

Değer denilince sosyal içerikli dersler akla gelmesine karşın Fen bilimleri dersi konularının içinde de değerler bulunmaktadır. Buna karşın kazanım-değer ilişkilendirilmesi yapılmadığı gibi değerlerin nasıl verileceğine yönelik bilgilere de yer verilmemiştir, Bu sebeple öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmen fen eğitimi ve bilim arasındaki etkileşimin farkında olmalı, etkinlik planlarken çevre, bilim, doğa vb. kavramlara dikkat etmelidir (Bilir, 2019, s. 18).

Araştırmanın fen eğitimi ve değerler eğitimi ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulanan görüşme formundaki sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Veri toplama araçlarının araştırmanın amacına uygun olduğu, bilgileri toplama açısından yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- Bu araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Isparta Merkezde bulunan bir ortaokulun 7. Sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Görüşme formundaki sorular ve sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Araştırmanın bu bölümünde literatür bilgileri taranarak araştırmaya ait kuramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2.1. Değer

Değer ile ilgili birçok tanım karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları; Çelikkaya (1996, s. 168) değeri; “Bir toplum, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, sahiplenilmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duygu, düşünce, davranış ya da kıymetler” olarak tanımlamıştır.

Yaşaroğlu (2015) değeri, Allport, Feather, Inglehart, Kohn, Kluckhohn, Morris ve Rokeach gibi araştırmacıların tanımlarıyla “belirli durum ya da eylemin ötesindeki inanç ya da ölçütler, birbirleriyle ilişkilendirerek öncelik sırasına göre sıralanabilen, hedeflere karşı motivasyon sağlayan, tercihler veya değerlendirmelerde rehberlik sağlayan” soyut ilkeler olarak ifade etmiştir.

Değeri, toplumdaki insanları olumlu yönde etkileyen daha güzel bir dünya için insanlarda bulunması gereken özelliklerdir. Bir toplumun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel alanlardaki maddi ve manevi değerler olarak sınıflandırılabilir.

Türk Dil Kurumu (TDK), (2016) Büyük Türkçe Sözlükte ‘‘değer’’ sözcüğüne karşılık yedi farklı tanım bulunmaktadır:

- 1-Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
- 2-Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha, valör.
- 3-Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
- 4-Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.
- 5-Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
- 6-Bir değişkenin veya bilinmeyeninin sayı ile anlatımı.
- 7-Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Tanımlardan yola çıkarak değerlerin hem toplumsal hem de bireysel yönlerinin olduğunu söyleyebiliriz. Değerler; insanların durumlara, düşüncelere ve duygulara yüklediği anlamlardır.

2.1.1. Değerlerin özellikleri

Değerler birbirini etkiler ve birbirinden etkilenir. Zaman içinde değişiklik gösterebilen değerler, toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Göreceli olan değerler içinde bulunduğu topluma özgüdür. Değerlerin evrensel boyutu vardır, tüm insanların ortak bulunduğu değerler bulunmaktadır (Köylü, 2016, s.30-33).

Değerler toplumda işbirliği ve dayanışma duygusunun gelişmesini sağlar. Bir davranışın olumlu kabul edilmesi için toplumsal değerler ile uyum içinde olması gerekmektedir. Değerler durağan değillerdir, kültürel ve sosyo-ekonomik değişkenlerle farklı değer yargıları ortaya çıkabilir. Toplumdaki değişen koşullarla ile insan yaşamları ve alışkanları değişmektedir. Buda bazı değerlerin işlevlerini yitirmesi ve yeni değerlerin toplumumuza girmesi anlamına gelmektedir.

Değerler öğrenilebilir, öğretilir, doğuştan getirilmez ve her bireyde aynı değildir. Değerler insanların tutum ve davranışlarını etkilemektedir ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir, her kültürün kendine ait değerleri bulunmaktadır. Değerler zaman içerisinde değişebilir (Yılmaz, 2014).

Değerlerin özelliklerini Fichter (2006, s. 167) şöyle sıralamaktadır: “Değerler paylaşırlar, değerler ciddiye alınırlar, değerler coşkularla birlikte bulunur, değerler soyutlanırlar, değerler toplumsaldır, sosyal değerler sürekli, değerler dil ve sembollerle aktarılır, değerler değişime açıktır”. Değerlerin değişime açık olduğu görüşüne karşılık bazı değerlerin evrensel olduğu kültürden kültüre devam ettiği düşünülmektedir.

2.1.2. Değerlerin sınıflandırılması

Bu sınıflamalardan en çok kabul edilen sınıflamalardan birini *Spanger* (1928) yapmıştır. Bu değerler aşağıdaki şekildedir.

1.Bilimsel değer: Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi içerir.

2.Ekonomik değer: Ekonomik araç ama amaçları kapsar. Yararlı ve pratik olana önem vermeyi içerir.

3.Estetik değer: Çevresindeki nesnelere güzellik arar. Tecrübe, tercih ve kabulleri içerir.

4.Sosyal değer: Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. En yüksek değer insan sevgisidir.

5.Politik değer: Güç, yeterlilik, liderlik vb. değerleri içerir.

6.Dini değer: Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri içerir (Kumbasar, 2011).

Nelson de değerleri bireysel, grup ve sosyal değerler olarak sınıflandırmıştır. Rokeach (1973) değerleri iki gruba ayırmıştır. Rokeach tarafından yapılan sınıflamada 18 adet amaç ve bununla birlikte 18 adet araç değer yer almaktadır. Bu sınıflandırma aşağıdaki şekildedir.

Amaç değerler: Ahiret selameti, aile güvenliği, barış içine bir dünya, başarı hissi, bilgelik, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutlu, olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal onay, ulusal güvenlik, zevk

Araç değerler: Bağımsızlık, bağışlayıcılık, cesaretli, dürüstlük, entelektüel, geniş görüşlü, hayal gücü kuvvetli, hırslı, itaatkar, kendini kontrol eden, kibar, mantıklı, nüktedir, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever

Son zamanlarda değerler üzerine yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara bakıldığında Schwartz'ın yapmış olduğu sınıflandırmanın daha fazla kullanıldığı görülmektedir (Gündüz, 2014).

Güngör (2000) değerleri 7 alanda sınıflandırmıştır. Bu sınıflamada kullanmış olduğu 7 değer sahası estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi, sosyal değerlerdir. Bu sınıflamada 7 değer alanıyla ilişkili olarak 29 değer maddesi geliştirmiştir.

Ercan (2001) yapmış olduğu çalışmada, değerleri ulusal ve evrensel değerler olarak iki şekilde ele almıştır. Canatan (2004) değerleri, geleneksel ve modern değerler olarak sınıflamıştır.

2.1.3. Değer eğitimi yaklaşımları

1. Değerlerin doğrudan öğretimi (telkin yöntemi): Bu yaklaşımda toplumca benimsenmiş değerler ve bunların nasıl kazandırılacağı belirlenir, yetişkinler doğru olduğunu düşündükleri değerleri aktarmaya çalışırlar, süreçte değerleri doğrudan söyleyerek kazanmaları çalışılır (Aydın, 2013, s.86).

2. Değer açıklama (belirginleştirme yöntemi): Öğretmenin öğrencilere sorular sorması önemli olan bu yaklaşımda sorulan sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek çözümlenmeler yapılmalıdır. Öğrencilerin cevaplarını eleştirmemek ve kendi değerlerini benimsetmeye çalışmamak öğretmene düşen görevdir (Düzenli, 2017, s.43).

3. Değer analizi (çözümleme yöntemi): Bu yaklaşımda, olay ve durumların bireyi ilgilendiren sonuçları önemlidir. Akıl ve düşünmenin ön planda olduğu çözümleme yönteminde öğrenciden beklenen bilimsel araştırma basamaklarına uygun bir şekilde değerleri inşa etmesidir. Süreçte öğretmenden öğrenciye rehberlik etmesi beklenmektedir (Demir, 2018, s. 30).

4. Ahlaki muhakeme (ikilem yöntemi): Bu yaklaşımda düşünme ve muhakeme yapabilme gücünün kazanılması önemlidir. Öğretmenin değer yargısının farklı bir görüş olarak sunulacağı bu yaklaşımda, öğrencilerin farklı yargı nedenlerini incelemeleri sonucu kendi akıl yürütmeleriyle ulaşmaları söz konusudur (Çileli, 1986).

5. Eylem öğrenme: Öğrencinin değeri davranışa dönüştürmesine odaklanan bu yaklaşımda, eğer değer kişinin davranışlarında görülüyorsa bahsedilen değer bir anlamı olmadığı anlayışına dayalıdır.

6. Gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı (sosyal öğrenme, dolaylı, model alma): Gözlem yoluyla çevredeki sosyal yaşamı gözlemleyerek ve model alarak öğrenirler.

7. Değerlerin gizli öğretimi (örtük program): Okullarda etkinlik esnasında, teneffüslerde veya öğrenciler arası sosyal ilişkiler esnasında değerler kazanılmaktadır. Örtük programda etkili bir değer eğitimi için, öğretmen ve okul yöneticilerinin sürecin farkında olması gerekmektedir (Yüksel, 2004).

2.1.4. Değerlerin işlevleri

Gökçe (1994) değerlerin işlevlerini şu şekilde belirtmiştir:

- Değer, sosyal eylemde bulunan birinin sosyal açıdan kabullenebilen istekleri için referans görevi görür.

- Değerler, kültür üzerinde yönlendirici etkiye sahiptir ve kültürden etkilenecek şekilde şekillenir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.
- Değerler sosyalleşme sürecinde bireyler tarafından öğrenilmektedir ve bireylerin kişiliğine etki etmektedir.
- Değerler sosyal boyuta sahiptirler. Sosyal değerler, belli sosyal sonuçlara yol açmaktadır (Aktaran: Özensel, 2003, s. 230-231).

2.1.5. Değer eğitimi ve önemi

Değer eğitiminin belirli bir yeri, zamanı yoktur. Kişilik oluşumu küçük yaşlarda başladığı için değer eğitiminde ilk yıllar önemlidir. Değer eğitimi kişilerin değerleri öğrenmesini ve içselleşmesini kolaylaştırır. Değer eğitiminin amacı toplum düzenine, insanların daha kişilikli ve iyiliğe katkı sağlamasını amaçlamaktadır (Doğanay ve Sarı, 2004).

Dökmen (2004)'e göre, toplumsal değerler insan yaşamı için önemlidir ve değer doğrultusunda bazı davranışların sergilenmesi toplum tarafından takdirle karşılanmaktadır, Sevgi, temizlik, saygı, dostluk vb. önem verilen değerler arasındadır.

Değer eğitimi öğrenciler, toplum ve aileler için önemlidir. Topluma uygun olan davranışları geliştiren değer eğitimi, vatandaşlık değerinin benimsenmesinde ve desteklenmesinde önemlidir. Değer eğitimi öğrencilerin bilinçli kararlar almasında ve ahlaki anlayışlarının gelişmesinde yardımcı olmaktadır (Deroche ve Williams, 2001, s. 19).

2.1.6. Okulda değer eğitimi

Değer eğitiminde okul-öğretmen vb. faktörler önemli olsa da değer eğitimin başarılı olması için aileye ihtiyaç vardır (Günkan, 2007, s.67). Değer eğitiminin temelini ailede başlaması önemlidir, erken yaşta başlayan okul hayatı ile değer eğitiminin okullardaki rolü artmıştır. Unutmamalıyız ki değer eğitimi ailede başlar ve okullarda pekiştirilir. Değer eğitiminin başarıya ulaşmasında aile, toplum, akran ve medyanın etkisi dikkate alınmalıdır.

Okulda Türkçe, matematik, fen bilimleri... dersleri öğretmek ne kadar önemli ise değer eğitiminin öğretmek de önemlidir. Başarılı bireyler yetiştirmenin yanında okulun temel amaçlarından bir diğeri değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir (Ekşi, 2003). Okul öğrencilerin yeni değerler edinmesinde, yanlış öğrenilen değerlerin yerine doğru değerlerin benimsenmesinde önemli bir kurumdur (Akbaş, 2004).

Değer eğitiminin yapıldığı en önemli yerlerden biri de okuldur. Değer eğitimi okullarda resmi program ve örtük program olarak uygulanmaktadır. Fen bilgisi dersi resmi programında kök değerler bulunmaktadır. Resmi program dışında okullarda sosyal ve kültürel deneyim sağlamak için örtük programdan faydalanılır. Örtük programda ise sınıf, koridor, okul bahçesi vb. bireylerin ilişkilerini düzenleyen programlardır. Örtük programda öğrenciler değerleri yaşayarak öğrenirler ve pekiştirirler. Okulda verilen değerler uygulanan değerlerin aynı olması gerekmektedir, diğer türlü etkili bir değer eğitimi verilemez (Paykoç, 1998).

2.1.7. Değer eğitiminde öğretmen-öğrenci rolü

Soyut olarak nitelendirdiğimiz değer başlıkları; sevgi, saygı, adalet, doğruluk gibi öğretilmesi karmaşık olan başlıkları, etkinlikleri ile öğrencilere aktarmada öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Öğrenciye yeni değerler kazandırmak, negatif değerlere sahipse uygun yöntemle düzeltmesine yardımcı olmak öğretmenin sorumluluğudur (Gökdere ve Çepni, 2003).

Öğretmen belirlediği değeri anlatırken kendisi de uygulamalıdır ki model olarak öğrencinin dikkatini çekebilsin. Örneğin; F.7.4.5.1. Evsel atıklarda geri dönüştürülebilir ve dönüştürülemeyen maddeleri ayırt eder kazanımına ilişkin geri dönüşüm kutularını kullanması çevre bilinci, temizlik vb. değerleri aktarmasında rehber olmaktadır.

Değer eğitiminin niteliğinin artmasında rehber olan öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Değer eğitiminin verilirken hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı oldukça önemlidir. Öğrencilerin motivasyonunu, ilgisini artıran yöntemler seçilmesi değerlere yönelik farkındalık oluşmasına yardımcı olur. Değer eğitimi öğretmen tarafından örtük programla ya da açık programla verilebilir. Öğrenciler değerleri sınıf içinde ve sınıf

dışındaki yaşantılardan ve öğretmenlerden etkilenecek kazanmaktadırlar (Maslovaty, 2003).

Değer eğitimin etkili bir şekilde uygulanması için öğretmenlerin rollerinden bazıları şunlardır; Davranışlarına tanıklık eden öğrencilere programın değerleri için model olmalı, Okulun kurallarını ve değerlerini öğrencilerle paylaşmalı ve okuldaki ahlak ve karakter eğitimi kapsamında öğrencileri eğitmelidir (Deroche ve Williams, 2001, s. 38).

2.1.8. Değer eğitiminde etkinlik

Öğretim programının yenilenmesi ile değer eğitimi önemli görülüp, eğitimin her kademesindeki derslerle ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Okulların öğretim sürecinde amacı, öğrencilerin değerleri öğrenmesi ve pekiştirmesidir.

Bireyin aktif olduğu için anlamlı öğrenmenin gerçekleştiği, birbirleri ile işbirliği içinde paylaşım yaptığı ve duyguları harekete geçiren etkinlik temelli öğretim derse karşı olumlu tutum geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Aslan, 2018). Yaptığı çalışmada, fen bilimleri dersinde değer eğitiminin verilebileceği ve ders de yapılan etkinliklerin kişileri olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir (Türker, 2017).

Öğretmenlerin soyut kavram olan değerleri kazandırmakta en büyük yardımcıları etkinlikler olacaktır. Düz anlatımla aktarılması zor olan değerleri, çeşitli etkinlikler kullanarak aktarmaları süreci zenginleştirecektir (Aktepe, 2010). Öğrenciler aktif olacağından süreç eğlenceli geçer hem de öğrencilerin değerleri içselleştirmeleri daha kolay olacaktır. Sınıf içi etkinliklerin değerlerin farkındalığını artırdığı sonucuna ulaşmıştır (Öğretici, 2011).

Değer eğitiminde etkinliklerden yararlanmak öğrenim ortamının eğlenceli olmasına, öğrencilerin aktif olarak değerleri özümsemelerine yardımcı olmaktadır.

“Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım” isimli bu proje; iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik olarak 12 evrensel değere odaklanmıştır. Etkinlik temelli değer yaklaşımının göze çarpan projede; Yapararak ve yaşayarak öğrenmenin etkisi düşünülerek çocukların aktif

oldukları etkinlikler yoluyla değerlerin özümsenebileceği belirtilmiştir, değer eğitiminin belirli bir süreye sınırlandırılmayacağı gibi sonuçlara ulaşılmıştır (UNESCO, 1995).

2.2. Fen Bilimleri-Değer İlişkisi

“Fen bilimleri, doğayı ve doğal olayları sistemli bir şekilde incelemek ve henüz gözlenmemiş olayları kestirme gayretleridir” (Kaptan, 1998). FTT eğitiminde; bireye saygı, hoşgörü, tarafsızlık, samimiyet, dürüstlük, çalışkanlık, eleştirel düşünme, esnek düşünme, merak, cesaret, ısrarcılık, özveri gibi değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlere önemli roller düşmektedir.

Fen bilimleri dersi öğretim programı içerisinde değer kavramı “tutum ve değerler” adıyla yer almaktadır. Öğrencilerin fen okuyazar bireyler olabilmeleri için bilimsel tutum ve bilimsel değerlerin gelişmesinin önemi vurgulanmıştır, Öğretmenlerin örnek davranışları sergilemeleri ya da örnek olaylar üzerinden tutum ve değerleri öğrencilere benimsetmesi amaçlanmaktadır (Başcı, 2012).

Örtük yapılan değer eğitimi çalışmaları 2005 yılından sonra çeşitli etkinlikler ile öğretim programlarına yerleştirilmeye başlanmıştır. 2013 yılında güncellenen fen bilimleri ders programı kapsamında fen bilimleri dersi 3. Sınıftan itibaren okutulmaya başlanmıştır. 2013 fen bilimleri öğretim programında bilgi içeren konu alanlarının yanı sıra beceri, duyuş, Fen-Teknoloji-Toplu ve çevre (FTTÇ) öğrenme alanları belirlenmiştir. Duyuş öğrenme alanı içerisinde fen bilimleri ile ilgili tutum, motivasyon, değer ve sorumluluklara yer verilmiştir (MEB, 2013). 2018 yılında yeniden güncelleme yapılan fen bilimleri öğretim programında evrensel ahlak değerleri, milli ve kültürel değerler ile bilimsel etik ilkelerinin benimsenmesini sağlamak özel amaçları içerisindedir (MEB, 2018).

Fen bilimleri dersi içerisinde yer alan değerlerin benimsenmesi sağlanırken öğrencinin aktif olduğu etkinlikler seçilmesi gerekmektedir. Soyut olan değer kavramları etkinlikler ile öğrencinin ilgisini çekmekte ve olumlu yönde dönüşler sağlanmaktadır.

Fen Bilimleri dersinde değer kavramları öğrencilerin yaparak yaşayarak ve rol model alarak değerleri kazanacağı belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğu öğretim programında

değerler eğitimine yeterince yer verilmediğini ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenler doğa ve canlının gerekliliği içselleştirilerek, somut etkinliklerle, öğrenci aktif katılımı değer eğitiminin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir (Şentürk ve Arslan, 2020).

2.3. İlgili Araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde Fen Bilimleri dersine yönelik değerler eğitimi araştırılmasına çok rastlanmamaktadır.

İşcan (2007), ilköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiğini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin değer kazanma düzeyleri ile akademik başarılar arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Kunduroğlu (2010) 4. sınıf fen ve teknoloji öğretim programıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi programının etkililiği adlı tezinde öğrencilerin değerlere ilişkin kazanımlara sahip oluş düzeylerinde olumlu bir gelişme tespit edilmiştir. Bir diğer araştırmada, değer eğitimi yöntemlerine uygun olarak geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir (Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin, 2010).

Kaplan (2014) ilkokullarda değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı tezinde, araştırma sonucunda değer eğitiminin genellikle Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Serbest Etkinlik derslerinde verildiği, değer eğitiminde genellikle örnek olay, tartışma, empati kurdurma, atasözleri ve özlü sözler kullanıldığına ve değer eğitime yönelik bir dersin konulmasına yönelik öneride bulunulmuştur.

Herdem (2016), 7. sınıf konularıyla bütünleştirilmiş değer öğretim etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi adlı tezinde, araştırma sonucunda, değer öğretim etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin değer edinimi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Uygulamanın, deney grubuna yönelik anlamlı bir artış bulunmuştur.

Aktaş ve Bozdoğan (2016), Fen Bilimleri Dersi “İnsan ve Çevre” Ünitesiyle Bütünleştirilmiş Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Merhamet Değerini Kazanmalarına Etkisi adlı çalışmalarında deney grubu ile yapılan etkinliklerin öğrencilerin merhamet değerini olumlu yönde geliştirdiği görülmüştür.

Çelik, Çamlıbel ve Duygu (2016), “Öğretmen Adaylarının Fen Bilgisi Laboratuvarında Karşılaşılan Değerlere Yönelik Görüşleri” isimli araştırmalarında fen bilgisi öğretmen adaylarının, fen dersleri kapsamında etkileşimin en üst düzeyde gerçekleştiği fen laboratuvarlarında değerlere yönelik farkındalıklarını incelemeyi amaçlamışlardır.

Çağlayan (2018), Değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesi: Bingöl örneği adlı tezinde, öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde değerler eğitimi çalışmalarına yer verilmesi gerektiği, değerler eğitimi ve toplumsal olayların çözümünde etkili olduğu ve okullarda değer eğitimi yer verilmesinin önemli bir adım olduğu, yanlış davranışların değer eğitimi ile düzeltilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Tok (2019), Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersinde değer eğitimine yönelik görüşleri: durum çalışması adlı tezinde; Görüşmeye katılan özel okul öğretmenlerinin çoğu fen bilimlerinde değer eğitiminin uygulanabilir olduğunu, devlet okulu öğretmenlerinden çoğu fen bilimleri konularının değer eğitimiyle bağdaşmadığını ifade etmiştir. Sınıf öğretmenlerinin çoğu fen bilimleri dersinde değer eğitimine uygun konular arasında canlılar konusunu ifade etmektedir. Devlet okulu öğretmenlerinin fen bilimleriyle en çok saygı değerini, özel okul öğretmenlerinin ise çoğunlukla sorumluluk değerini ilişkilendirdikleri görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin çoğunun fen bilimlerinde değer eğitimine yönelik olarak deney yönteminden faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Türker (2019) tarafından yapılan, “Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarının incelenmesi” isimli araştırmada, fen bilgisi dersinde değer eğitimi verilmesinin iyi olacağını düşünen öğretmen adaylarının değer yargıları ortalaması, verilmesin diyenlere göre daha olumlu çıkmıştır. Cinsiyet açısından kızların değer yargıları erkeklere göre olumlu çıkmıştır.

Çavdar (2020), Ortaokul düzeyinde değer eğitimiyle bütünleştirilmiş stem eğitimi uygulamalarının tasarlanması ve etkinliğinin değerlendirilmesi adlı tezinde değer eğitimiyle bütünleştirilmiş STEM eğitimi etkinliklerinin, dürüstlük, çevreye duyarlılık, yardımseverlik, kültürel mirasa duyarlılık ve tasarruf değerlerine yönelik ve değerlerle ilişkili mühendislik boyutunda bir farkındalık oluşturduğu saptanmıştır.

Candarlı Arıkoç (2020) tarafından yapılan, fen konularına yönelik ilgi ile bilimsel değerler arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Polat (2021), Fen bilimleri dersi kapsamında vatanseverlik değerinin öğretilmesine yönelik fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri adlı tezinde fen bilgisi öğretmen adaylarının vatanseverlik değerini etkili öğretebilmeleri için bu değer hakkında farkındalık düzeylerinin artırılması ve fakülteadaki öğrenim sürelerince değer eğitimine daha çok yer verildiği bir öğretim programının oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşiltaş (2022), Fen bilimleri dersini yürüten öğretmenlerin fen bilimleri dersi değer eğitimi ölçeği puanlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi adlı tezinde kadın öğretmenlerin, kazanımlara yönelik farkındalıklarının ve değer eğitimine yönelik beklenti seviyelerinin erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğunu ve medeni durum değişkeninde de evlilerin bekarlara göre değer eğitimine yönelik ilgi seviyelerinin daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemine uygun olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmada, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir (Merriam, 2015, s. 40).

Durum çalışması desenlerinden tek durum desenine yer verilmiştir. Bütüncül tek durum deseninde isminden de anlaşılabilceği gibi, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) vardır (Şimşek, Yıldırım, 2008, s. 290-291).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Isparta il merkezine bağlı bir köy okulunda gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ve ailelerinin demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Çalışma grubu belirlenirken uygun durum çalışma grubu yöntemi kullanılmıştır. Uygun durum çalışma grubu verilerin kolayca toplanabileceği kişilerin seçilmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2017).

Araştırmada gönüllük esas alınmış ve katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce Milli Eğitim Bakanlığında gerekli izinler alınmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin ve ailelerinin demografik bilgileri

		F
Öğrenci	Kız	6
	Erkek	7
Anne öğrenim durumu	İlköğretim	6
	Ortaöğretim	3
	Lise	4
Baba öğrenim durumu	İlköğretim	3
	Ortaöğretim	6
	Lise	4
Anne meslek	Ev hanımı	10
	Serbest meslek	3
Baba meslek	Çiftçi	5
	Serbest meslek	7

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 7. sınıfta öğrenim gören 6’sı kız 7’si erkek olmak üzere 13 öğrenci katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Anne öğrenim durumu; ilköğretim (n=6), ortaöğretim (n=3) ve lise (n=4)’dir. Baba öğrenim durumu; ilköğretim (n=3), ortaöğretim (n=6) ve lise (n=4)’dir. Anne meslek; ev hanımı (n=10)ve serbest meslek (n=3)’dür. Baba meslek; çiftçi (n=5) ve serbest meslek (n=7)’dir.

3.2.1. Uygulama süreci

Uygulama süreci 5 hafta, 10 saat sürmüştür. Bu süreçte 5 etkinlik (su animasyonu izleme, fidan dikimi, yakın çevreye mama koyma, geri dönüşüm münazarası, çevre sorunları afişi) yapılmıştır. Etkinlik çalışmalarının resimleri Ek A’da sunulmuştur. Uygulama sürecinde araştırmacı gözlemlerini sürdürmüştür. Çalışma grubunun uygulama süreci Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma grubuna yapılan uygulama süreci

Hafta	Yapılan Etkinlik	Amaç
1.Hafta	Öğrencilerle tanışma, bilgilendirme ve sorumluluk etkinliği	Dünyaya karşı duyarlılık oluşturarak görev bilinci aşlamak
2.Hafta	Doğa sevgisi etkinliği	Çevre bilinci oluşturmak
3.Hafta	Canlılara saygı etkinliği	Hayvanlara karşı duyarlılık oluşturmak
4.Hafta	İşbirliği etkinliği	Geri dönüşüm hakkında farkındalık oluşturmak
5.Hafta	Münazara etkinliği	Çevre kirliliği hakkında araştırma yapmak, tartışmayı öğrenmek, grup üyelerine karşı saygılı davranma

3.3. Veri Toplama Aracı

Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek,2013). Etkinlikler sırasında öğrencilerin kazandığı değerleri tespit etmek amacıyla “Değer Gözlem Formu” geliştirilmiştir. Değer gözlem formu EK B 'de verilmiştir. Form 20 ifadeden oluşmaktadır. Gözlendi-Gözlenmedi şeklinde oluşturulmuştur. Bu formun amacı, yapılan etkinlikler sırasında öğrencilerin araştırmacı tarafından gözlemlenerek kazandıkları değerlerin tespit edilmesidir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede genellikle her katılımcıdan spesifik veriler toplanır. Görüşmenin büyük bir kısmı açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan oluşur, sorular esnekler (Merriam, 2015, s. 87).

Araştırmada, çalışma grubundaki öğrencilerin yaptıkları etkinlikler ve kazandıkları değerlere ilişkin görüşlerini almak üzere araştırmacı tarafından "Öğrenci Görüşme Formu" geliştirilmiştir. Öğrenci görüşme formu EK C 'de sunulmuştur. Görüşme formu, yarı yapılandırılmış 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

Araştırmanın bulgular bölümünde görüşmelerin gerçekleştirildiği öğrencilerin isimleri açık olarak belirtilmemiştir. Araştırmanın katılımcıları olan öğrenciler için Ö1, Ö2, Ö3,... gibi kodlar kullanılmıştır. Araştırmada bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Yapılan betimlemeler yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma, 2021-2022 eğitim- öğretim yılının ikinci döneminde araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada verilerin toplanmasında öğrencilerin benimsedikleri değerleri tespit etmek amacıyla nitel araştırma tekniklerine uygun olarak geliştirilen görüşme formu ve öğrencilerin kazandıkları değerleri tespit etmek amacıyla gözlem formu kullanılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman (1994) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır. Araştırmanın güvenilirliği ise %90 olarak hesaplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre araştırmacının, araştırmada veri kaynağı olan bireyleri yeterince tanımlaması, araştırmanın dış güvenilirliğini artıran bir önlemdir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri nitel analiz tekniklerinden hem betimsel hem de içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir.

Betimsel analiz, “Gözlem ve görüşmedeki veriler bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizlerde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır” (Yıldırım ve Şimşek,2013).

İçerik analizi, “Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantılı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Gündüz (2018) de içerik analizinin bölümlerini şu şekilde açıklamıştır:

*Verilerin kodlanması: Verilerin anlamlı bölümlere ayrılması, her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini bulma,

*Temaların bulunması: Kodlanan verilerin kendilerine uygun temalar altında toplanabilmesini sağlama,

*Kodların ve temaların düzenlenmesi: Oluşturulan kodlar arasındaki ortak yönlerin bulunmasını sağlama, kodları kategorilere ayırma, temaları düzenleme,

*Bulguların tanımlanması ve yorumlanması: Ortaya çıkan bulguların araştırmacı tarafından yorumlanması.

Araştırmada uygulamalar sonunda ulaşılan veriler; nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Analiz öncesinde, yukarıda verilen işlem basamaklarına uyulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar oluşturulmuş, katılımcılara kodlar verilmiş, ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, veri toplama araçlarının uygulanması sonucu elde edilen bulgular, araştırmanın amaçları dâhilinde alt problemlere göre analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Çalışma grubu öğrencilerinin sorumluluk etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilen birinci alt problemi için çalışma grubundaki 13 öğrencinin görüşleri alınmıştır. Sorumluluk etkinliğinde amaç öğrencilerin dünyaya karşı duyarlılıklarını ve sorumluluk bilinçlerini gözlemlemektir. Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan etkinliğin bulguları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma grubu öğrencilerinin sorumluluk etkinliğine yönelik görüşleri

Tema	Kod	F
Hissettikleri	Vatanseverlik	6
	Saygı	5
	Empati	3
	İşbirliği	3
Uyguladıkları	Duyarlılık	13
	Sorumluluk	9

Yukarıdaki tabloya göre, Hissettikleri temasına ait; vatanseverlik (f=6), saygı (n=5), empati (n=3) ve işbirliği (n=3) değerleri belirlenmiştir. Uyguladıkları temasına ait; duyarlılık (n=13) ve sorumluluk (n=9) belirlenmiştir. Öğrenciler etkinlik esnasında gözlemlendiğinde, su animasyonu etkinliğinde gelecek nesilleri önemsediklerine, canlıların susuz kalmasından endişelendiklerine, kuraklığın oluşabileceğine ve su israfının önemine ilişkin cevaplar alınmıştır.

“Çevrende suyun boşa akması seni rahatsız eder mi?” sorusuna öğrencilerin hepsi evet yanıtını vermiştir ortak fikir olarak ise suyun boşa akması dünya ve sonraki nesiller için kuraklıktır.

“Doğadaki su dengesine dikkat etmek bizim sorumluluğumuz mudur?” sorunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

- Ö1: *Bizim sorumluluğumuzdur, eğer dikkat etmezsek tüm canlılar susuz kalacak*
- Ö2: *Bizim sorumluluğumuzdur çünkü suyu biz kullanıyoruz*
- Ö3: *Evet çünkü kuraklık yaşanabilir, çöller, denizler susuz kalır ve suyumuz azalabilir*
- Ö4: *Evet çünkü dikkat etmezsek bütün canlılar zarar görebilir ve susuz kalabilir*
- Ö7: *Hayır insanların hepsi dikkat etmesi gerekir ve tasarruflu olmalıyız*
- Ö12: *Evet çünkü bizden sonraki nesillere su kalmayabilir*

“Sularımızın azalmaması için başka neler yapabiliriz?” sorusunda uyguladıkları temasına yönelik örnek alıntılar;

- Ö1: *Suyumuzu israf etmemeliyiz ihtiyacımız kadarını kullanmalıyız*
- Ö2: *Suların azalmaması için boş yere suyu açık koymamalıyız eğer bir arkadaşınız veya başka biri boş yere açıyorsa uyarmalıyız*
- Ö3: *Açık olan muslukları kapatmak, küçüklerimizi suya israf etmemesi için uyarmak ve temiz kalan suları dökmek yerine sokak hayvanlarına vermeliyiz*
- Ö4: *Dişlerimizi fırçalarken suyu kapatmalı, boş yere akan suları kapatmalıyız*
- Ö5: *Muslukları boş yere açık bırakmamalıyız, boşa su kullanmamalıyız*
- Ö12: *Gereksiz yere kullanmaya biliriz, boş akan suları kapatabiliriz*

Yapılan bu etkinlikte öğrencilerin çevreye ve dünyaya karşı sorumluluk bilinçlerinin arttığı, empati kurarak sadece kendileri için değil gelecek nesil için de dünyaya karşı sorumlu olduklarını ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmelerde çevreye karşı olan sorumlulukları sorulduğunda tüm canlıları, bitkileri ve dünyayı düşündükleri belirlenmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Çalışma grubu öğrencilerinin doğa sevgisi etkinliğine yönelik görüşleri elerdir?” şeklinde ifade edilen ikinci alt probleminin cevaplanmasında 13 öğrencinin görüşleri incelenmiştir. Doğa sevgisi etkinliğinde amaç çevre bilinci ve doğaya karşı farkındalık durumunu gözlemlemektir. Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan etkinliğin bulguları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Çalışma grubu öğrencilerinin doğa sevgisi etkinliğine yönelik görüşleri

Tema	Kod	F
Hissettikleri	Sevgi	1
	Ömür	4
	Mutluluk	10
	Vatanseverlik	1
	Duyarlılık	10
Uyguladıkları	Çevre Koruma Bilinci	10
	Sorumluluk	9

Tabloya 4'e göre, Hissettikleri temasına ait; sevgi(n=1), Ömür (n=4), mutluluk (n=10), vatanseverlik (n=1) ve duyarlılık (n=10) değerleri belirlenmiştir. Uyguladıkları temasına ait; çevre koruma bilinci (n=10) ve sorumluluk (n=9) değerleri belirlenmiştir. Öğrenciler fidan dikimi esnasında gözlemlendiğinde, birbirlerine yardımcı oldukları ve doğa sevgisi aşılandığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin çoğunun etkinlik esnasında mutlu oldukları ve işbirliği içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Görüşme sürecinde ise fidan dikmekten mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Gözlem esnasında fidan poşetlerini atmayı unutan ve arkadaşları tarafından uyarılan öğrenciler gözlemlenmiştir.

“Tohumdan fidana, fidandan ağaca olan döngü sana ne hissettiriyor?” soruna dört öğrenci cevap vermek istememiştir. Hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö2: *Bir tane fidan diktiğinde o büyüyor ağaç oluyor ve bence o ağacı ne kadar çok sevdiğini biliyor*

Ö3: *En sonunda büyük bir orman ve yemyeşil doğa*

Ö7: *Mutlu olmayı hissettiriyor*

Ö10: *Küçük bir çocuğun büyümesi gibi*

Ö11: *Bir insanın ömrünü, ağaçlarda insanlar kadar değerlidir*

Ö12: *Oksijenin arttığına ve bir canlıyı daha dünyaya getirmeyi*

“Doğaya bir fidan dikmek sana hissettirdi?” hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö3: *Çok eğleneliydi ve zevk aldım diktiğimiz ağaçları suladık ve şuan diktiğim ağaçtan çok mutluyum*

Ö4: *Ağaçlar oksijen kaynağımız olduğu için çok mutlu olduk*

Ö6: *Güzel doğaya katkı sağladığı için*

Ö9: *Vatanseverlik*

Ö11: *Sevgi çünkü ölürsen arkanda bir şey bırakıyorsun*

Ö12: *Mutluluk hissettirdi çünkü oksijen kaynağımız çoğalıyor*

4.3. Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Fen Bilimleri dersinde canlılara saygı etkinliğinin çalışma grubu öğrencilerine yönelik görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilen üçüncü alt probleminin cevaplanmasında 13 öğrencinin görüşleri incelenmiştir. Canlılara saygı etkinliğinde amaç hayvanlara karşı duyarlılık, sevgi ve sorumluluk duygularını gözlemlemektir. Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan etkinliğin bulguları Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5. Çalışma grubu öğrencilerinin canlılara saygı etkinliğine yönelik görüşleri

Tema	Kod	F
Hissettikleri	Sorumluluk	5
	Hayvanseverlik	11
	Sevgi	8
	Eğlence	3
	Masumiyet	2
	Yardımseverlik	1
	Sosyalleşme	5
Uyguladıkları	Saygı	12
	Sorumluluk	11

Yukarıdaki tabloya göre; Hissettikleri temasına ait; sorumluluk (n=5), hayvanseverlik (n=11), sevgi (n=8), eğlence (n=3), masumluk (n=2), yardımseverlik (n=1) ve sosyalleşme (n=5) değerleri belirlenmişti. Uyguladıkları temasına ait; saygı (n=12) ve sorumluluk (n=11) değerleri belirlenmiştir. Öğrenciler etkinlik esnasında gözlemlendiğinde, mama koyma etkinliğinin canlı yaşamına saygı duymalarına yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin çoğu hayvan beslemenin onlara mutluluk, sorumluluk kattıklarını ifade etmişlerdir. Görüşme esnasında evcil hayvan beslemeyen öğrencilerin bazılarının sokaklara evdeki yemek artıklarını ve su koyduklarını dile getirmişlerdir.

“Hayvan sevgisi başka canlılara değer vermeyi öğretir” katılıyor musunuz?” sorusunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö2: *Evet katılıyorum hayvan sevgisi bence çok güzel bir şey bence her insan hayvanları sevmeli*

Ö4: *Evet katılıyorum çünkü hayvanları seversek bütün canlıları da sevebilir*

Ö8: *Evet katılıyorum çünkü her canlının canı var*

Ö11: *Katılıyorum bir hayvanı severseniz bütün hayvanları seversiniz*

Ö12: *Evet çünkü hayvanlarda bir canlıdır ve onlara iyi davranıyorsak diğer canlılara da iyi davranmalıyız*

“Evcil hayvanınız var mı? Size neler katıyor?” sorusunda uyguladıkları temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö1: *Evcil hayvanım yok ama sokaktaki kedilere ekmek veriyoruz*

Ö5: *Var canın sıkıldığında onunla eğleniyorsun yani bir hayvanının olması çok güzel*

Ö6: *Var bana sevgi, yardımı hissettiriyor*

Ö10: *Yok ama eğer olsaydı masumluk ve eğlence katardı*

Ö12: *Yok bir arkadaşım gibi olurdu*

Ö13: *Arkadaş, dost kısacası çok yakın bağ oluyor*

Canlılara saygı etkinliği incelendiğinde sorumluluk ve saygı değerlerinin daha belirgin olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma grubu öğrencilerin görüşlerine göre evde hayvan beslemenin sosyalleşmeye ve aidiyet duygularının gelişmesine yardımcı olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin tamamı hayvanları sevmenin başka canlılara değer vermeyi öğreteceğini düşünmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Çalışma grubu öğrencilerinin işbirliği etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilen dördüncü alt probleminin cevaplanmasında 11 öğrencinin görüşleri incelenmiştir. İşbirliği etkinliği geri dönüşüm hakkında öğrencileri bilgilendirmek ve farkındalık oluşmasını gözlemek amacıyla uygulanmıştır.

Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan etkinliğin bulguları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma grubu öğrencilerinin işbirliği etkinliğine yönelik görüşleri

Tema	Kod	F
Düşündükleri	Sorumluluk	8
	Çevre Bilinci	7
	Geri Dönüşüm	5
Hissettikleri	Mutluluk	8
	Eğlence	1
	Saygı	1
Uyguladıkları	Doğa Bilinci	9
	İşbirliği Davranma	9

Tablo 6’ya göre, düşündükleri temasına ait; sorumluluk (n=8), çevre bilinci (n=7) ve geri dönüşüm (n=5) değerleri belirlenmiştir. Hissettikleri temasına ait; mutluluk (n=8), eğlence (n=1) ve saygı (n=1) değerleri belirlenmiştir. Uyguladıkları temasına ait; doğa bilinci (n=9) ve işbirliği davranma (n=9) değerleri belirlenmiştir. Öğrenciler etkinlik esnasında gözlemlendiğinde, işbirlikli öğrenmenin, fikir ve öneride bulunmanın etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin işbirliğine dayalı etkinliklerde eğlendikleri ve çevreye karşı duyarlılıklarının arttığı gözlemlenmiştir.

“Hazırladığınız bu afiş size ne hissettirdi?” sorusunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö5: *Mutluluk*

Ö9: *Çevremizi korumamızı*

Ö10: *Mutluluk*

Ö13: *Mutluluk ve eğlence*

“Çevremizi korumak için bize düşen sorumluluklar nelerdir?” sorusunda uyguladıkları temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö4: *Kağıt, metal, cam, plastik gibi atıkları geri dönüşüm kutularına atmamız gerek*

Ö11: *Doğada bulduğumuz çöpleri çöpe atmalyız*

Düşündükleri temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö1: *Çöpe atmamalyız kullanmadığımız şeyleri onların yerine kullanabileceğimiz şeyler yapabiliriz mesela karton kutudan kedilere ev yapabiliriz*

Ö6: *Evimizdeki kullanmadığımız eşyaları atmamalyız, değerlendirip kullanabiliriz*

Ö10: *Çevreye çöp atmamalyız*

Ö11: *Doğada bulduğumuz çöpleri çöpe atmalyız*

4.5. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın “Çalışma grubu öğrencilerinin münazara etkinliğine yönelik görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilen beşinci alt probleminin cevaplanmasında 11 öğrencinin görüşleri incelenmiştir. Münazara etkinliğinde çevre kirliliği çeşitleri hakkında öğrencileri bilinçlendirmek, tartışma ortamında birbirlerine olan davranışlarını gözlemlemek amaçlanmıştır. Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan etkinliğin bulguları Tablo7’de verilmiştir.

Tablo 7. Çalışma grubu öğrencilerinin münazara etkinliğine yönelik görüşleri

Tema	Kod	F
Hissettikleri	Vatanseverlik	11
	Empati	3
	Mutluluk	7
	Duyarlılık	11
Uyguladıkları	Sorumluluk	11
	Çevre bilinci	8
	Saygı	11

Yukarıdaki tabloya göre, hissettikleri temasına ait; vatanseverlik (n=11), empati (n=3), mutluluk (n=7) ve duyarlılık (n=11) değerleri belirlenmiştir. Uyguladıkları temasına ait; sorumluluk (n=11), çevre bilinci (n=8) ve saygı (n=11) değerleri belirlenmiştir. Öğrenciler münazara etkinliği esnasında gözlemlendiğinde, birbirlerini saygılı bir şekilde dinledikleri, etkili iletişim kurabildikleri, tartışmaya katıldıkları ve geri dönüşüm kutularını kullandıkları gözlemlenmiştir.

“Geri dönüşüm hayatımıza girmezse çevremiz nasıl etkilenir?” sorusunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö5: *Kötü etkilenir*

Ö6: *Bütün eşyalar atıklar çevremize dağılır ve yaşanacak yer kalmaz ve hayvanlar ölür*

Ö10: *Geri dönüşüm olmasaydı çevremiz kirli olur ve olumsuz etkilenir*

Ö13: *Dünyamız çöp olur*

“Bir eşyanın geri dönüşümü sana ne hissettirir?” sorusunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö2: *Bana mutluluk hissettirir çünkü geri kullanabileceğimiz ürünleri niye atalım*

Ö7: *Doğayı temiz tutarız, tasarruf ederiz*

Ö10: *Güzel hissettirir ileride işlerimize yarayabilir ve dekor eşyaları yapabiliriz*

Ö13: *İyi hissettirir çünkü atıklarımız birşeye yaramış olur*

“Okulda geri dönüşüm var mı? Kullanıyorsanız genelde ne atıyorsunuz?” sorusunda uyguladıkları temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö1: *Kağıt*

Ö2: *Evet var derste kullandığımız kağıtlar eğer bize dersimizde bir daha lazım değilse onları kağıt geri dönüşüme atmalyız*

Ö6: *Var genellikle kağıt ve plastik atıyorum*

Ö9: *Var genellikle boş kağıt, cam ve pil atıkları gibi geri dönüşüm malzemeleri*

“Geri dönüşüm ile neler sağlarız?” sorusunda hissedilen temasına yönelik örnek alıntılar;

Ö4: *Eşyaları değerlendiririz*

Ö5: *Kağıt*

Ö6: *Eşyalarımız boşa gitmez ve bir şeyler yapabiliriz*

Ö11: *Temiz bir hayat*

Ö13: *Dünyamız daha güzel ve temiz olur*

4.6. Altıncı Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sonunda; çalışma grubu öğrencilerine etkinliklere yönelik görüşme formu uygulanmıştır. Öğrencilere 5 soru sorulmuştur. Görüşmelerde öğrencilere etkinlik çalışmalarını hakkında ne düşündükleri, keyif alıp almadıkları, etkinlik sürecinde hangi değer yargılarının geliştiği ve nedeni, etkinlikleri sürekli yapmanın ne gibi faydaları olacağına yönelik sorular yöneltilmiştir. Her bir soruya ilişkin analiz sonuçları aşağıdadır.

4.6.1. Etkinlik çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soruya, çalışma grubunda yer alan 11 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin hemen hepsi etkinliği yaparken eğlendiklerini ve mutlu olduklarını belirtmiştir. Öğrencinin etkinlik sürecini eğlenceli bulması, derste katılımı ve öğrenmenin kalıcılığı açısından önemlidir.

Öğrencilerden bazılarının bu soruya ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir:

Ö1: *Etkinliklerin yararlı olduğunu düşünüyorum*

Ö2: *Hepsi çok eğlenceliydi*

Ö4: *Çevreye karşı bilgiler öğreniyoruz*

Ö5: *Bir şey düşünmüyorum*

Ö6: *Güzeldi eğlenceliydi yani güzel geçti*

Ö7: *Eğlenceli ve güven verici*

Ö10: *Eğlenceliydi ve güzel zamanlardı*

Ö11: *Hepsi eğlenceliydi*

Ö12: *Eğlenceliydi ve güzel vakit geçirdik*

Ö13: *Bir şey düşünmüyorum*

"Etkinlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna yönelik öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, genel olarak eğlendikleri, keyif aldıkları anlaşılmaktadır.

4.6.2 Etkinliklerden keyif aldınız mı?

Bu soruya, çalışma grubunda yer alan 11 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin büyük kısmı keyif aldıklarını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının bu soruya ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir:

Öğrencilerden bazılarının bu soruya ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir:

Ö1: *Tam emin değilim*

Ö2: *Evet keyif aldım arkadaşlarımla işbirliği olduğu için keyif aldım*

Ö4: *Evet çünkü arkadaşlarımla dinlerken sabır duygum gelişti*

Ö5: *Evet bilgi sahibi oluyoruz*

Ö6: *Evet aldım çok güzeldi çünkü arkadaşlarımla zaman geçirdim*

Ö7: *Evet hayvanlara mama verdik*

Ö10: *Evet. Hayvanları besledik, arkadaşlarımla vakit geçirdim ve ağaçlar diktik.*

Ö11: *Aldım çünkü arkadaşlarımla zaman geçirdim*

Ö13: *Evet çünkü hayvanları besledik, arkadaşlarımla vakit geçirdik ve ağaç diktik*

"Etkinliklerde keyif aldınız mı?" sorusuna yönelik öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin cevaplara bakıldığında, öğrencilerin neredeyse hepsinin çok keyif aldıkları görülmektedir.

4.7. Yedinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın "Yapılan etkinliklerin hangi değerlerini geliştirdiğini düşünüyorsunuz?" şeklinde ifade edilen soruyu 11 öğrenci cevaplamıştır. Öğrencilerin değer yargılarını belirlemek amacıyla yapılan görüşmenin bulguları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Çalışma grubu öğrencilerinin benimsedikleri değer yargıları

Değer	F
Adalet	7
Duyarlılık	8
Vatanseverlik	2
Dürüstlük	5
Özgüven	7
Sevgi	8
Saygı	10

Tablo 8 (Devamı)

Hoşgörü	5
Sorumluluk	10
Empati	8
İşbirliği	10
Sabır	8

Yukarıdaki tabloya göre; adalet (n=7), duyarlılık (n=8), vatanseverlik (n=2), dürüstlük (n=5), özgüven (n=7), sevgi (n=8), saygı (n=10), hoşgörü (n=5), sorumluluk (n=10), empati (n=8), işbirliği (n=10) ve sabır (n=8) değerleri işaretlenmiştir.

"Yapılan etkinliklerin hangi değerlerini geliştirdiğini düşünüyorsun?" sorusuna yönelik öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin cevaplara bakıldığında saygı, sorumluluk ve işbirliği değerlerinin daha çok algılandığı anlaşılmıştır.

4.7.1. Seçtiğiniz değerlerin sizde oluşan anlamlarını açıklar mısınız?

Bu soruya, çalışma grubunda yer alan 11 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin bu soruya ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir:

Ö2: *Arkadaşlarımla işbirliği yapmaktan mutluluk duydum*

Ö4: *İşbirliği içinde olmak bana mutluluk verdi*

Ö9: *Çevreme iyi davranmalıyım, empati kurdum*

Ö10: *Arkadaşlarımla beraber işbirliği yaptık etkinlikler dürüstlük ve empati kazandırdı*

Ö11: *Özgüvenim gelişti*

Ö12: *Hayvanseverlik oldu kedi ve köpeklere yem ve su verdik*

Çalışma grubu öğrencilerin tamamı kendinde oluşan değerleri olumlu yönde anlatmıştır. Öğrencilerin büyük kısmı işbirliği içinde olmanın empati duygularını geliştirdiğini söylemiştir.

4.7.2. Dersteki etkinliklerin sürekli olmasının ne gibi faydaları olacağına inanıyorsun?

Bu soruya, çalışma grubunda yer alan 11 öğrenci cevap vermiştir. Öğrencilerin bu soruya ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir:

Ö2: *Daha iyi çalışmamız olur o etkinlikleri eve götürüp evde de tekrar edebiliriz*

Ö4: *Çevreye karşı bilgiler öğreniyoruz*

Ö7: *Daha eğlenceli ve keyif verici*

Ö10: *Dersleri daha iyi anlayacağıma, güzel empati kuracağıma inanıyorum*

Ö11: *Herkesin dürüst ve adaletli olması*

Ö13: *Öğrenmeyi destekler*

Çalışma grubunun hemen hepsinin verdiği cevaplar göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciler etkinliklerin çevreye, doğaya, kendilerine çok faydalı olacağını düşündükleri görülmektedir. "daha kalıcı öğreniriz, dürüst ve empati kurarız" gibi ifadeler, çalışmanın öğrencilere olumlu katkı sağladığını göstermektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde bulgulardan elde edilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin etkinlikler ile kazandıkları değerler tespit edilmiştir. Etkinlik ve değer eğitimi ilişkin veriler, değer gözlem formu ve görüşme formları ile değerlendirilmiştir.

Yedinci sınıf öğrencilerinin yaptıkları etkinlikler ile kazandıkları değerlerin tespiti ve yaptıkları bu etkinliklerin öğrencilerin kazandıkları değerler üzerindeki etkilerinin araştırılması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda tespit edilen alt amaçlara ilişkin uygulamalarda elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir. Yapılan araştırmaya göre:

Yapılan araştırmada 10 kök değer yanında; duyarlılık, dürüstlük, özgüven, hoşgörü, empati ve işbirliği değerlerinin gözlenmesi değerlerin birbirini etkilediğini göstermektedir. Kök değerlerden özdenetim ve dostluk değerlerinin diğer değerler kadar öne çıkmadığı görülmüştür.

Fen bilimleri dersine 2018'de giren değer eğitimi dersle değerlerin uyumu konusunda öğretmenlere sorun çıkarabileceğine işaret etmektedir. Öğretim programında kazanımlarda yer alan değerlerin açıkça gösterilmemiş olmaması öğretmenlerin değerleri ilişkilendirmelerini zorlaştırmaktadır. Anlaşılabilir hale getirilmesi öğretmenin isteğini ve motivasyonunu artıracak için olumlu sonuçlar doğuracaktır. Soyut olan değer başlıklarını sayısal bir ders olan fen bilimleri ile ilişkilendirmek için öğrenciyi aktifleştiren etkinlikler kullanmak değer kavramlarının aktarılmasında olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Öğrencilere sorumluk değerini aktarmaya çalışırken canlılara sevgi ve saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik duygularının da ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu da değerlerin birbiriyle olan etkileşimini göz önüne getirmektedir.

Alanda yapılan sorumluluk çalışmaları incelendiğinde, etkinliklerle değer öğretiminin faydalı olduğu anlaşılmıştır. Tekin (2019) yaptığı çalışmada, etkinliklerin sorumluluk değerini kazanmadaki etkisi incelemiş, araştırma sonucunda; deney grubundaki öğrencilerin sorumluluk leği tutum puanlarının yükseldiği görülmüştür. Yaman (2019)'da yaptığı çalışmadaki etkinliklerin sorumluluk değerini kazanılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Doğal ortamlarda öğrenmenin ğrenci için olumlu bir etkisi vardır. Bu etkinliklerle doğa sevgisi ve doğaya karşı duyarlılık değerlerinin kazanılması amaçlanmıştır. Öğrencilerde evre bilinci, çevreye karşı sorumluluk, temizlik ve duyarlılık göze çarpan değerlerdir.

Alanda yapılan doğa sevgisi çalışmaları incelendiğinde, öğrencilerin doğa sevgisi kazanmasında ve çevreye karşı duyarlılık sahibi olmalarında sınıf dışı etkinliklerden faydalanılması gerekmektedir. Sınıf dışı etkinliğinin değer öğretiminin faydalı olduğu öğrencilerin mutlu ve istekli oldukları anlaşılmıştır.

Yıldırım, alışkan ve Demirhan (2021) yaptıkları çalışmada doğa eğitiminin olumlu yönde davranış değişikliğine sebep olduğunu ifade etmişlerdir. İbret, Demirbaş ve Demir (2019) ise yapmış oldukları araştırmada okul dışı ortamda gerçekleştirilen "Doğaya hayat ver" etkinliğine tüm öğrencilerin istekli bir şekilde katıldığını tespit etmişlerdir.

İnsani değerlerimizi bize en çok hissettiren hayvan sevgisidir. Bağlılık, mutluluk, merhamet, sorumluluk, sevgi... oğaltılabilir. Dünyanın dengesi için insanların çevresiyle uyum içerisinde yaşaması oldukça önemlidir.

Evrensel bir değerimiz olan hayvan sevgisi insanlara sevgi, şekat, merhamet ve yardımlaşma duygusu katar. Yapılan sınıf dışı mama koyma etkinliğinde; hayvanlara karşı sorumluluk, sevgi ve sayđı değerleri vurgulanmaktadır.

Alanda yapılan canlılara sayđı değerini çalışmaları incelendiğinde sınıf dışı etkinliğinin canlılara sevgi etkinliğinde olduğu gibi ğrenci açısından olumlu sonuçlar barındırdığını gözlemlenmiştir.

Yapılan çalışmada, İnsanlara hayvanlarla iyi bir iletişim kurabilmeleri için empati eğitimi verilebilir. Doğal dengenin korunması için insanların çevresindeki canlılar ile iletişimi önemlidir önerisinde bulunmuşlardır (Çalışkan, Aydın ve Aslanderen, 2014). Otmar ve Erdem (2019) olumlu değerler kazandırmada hayvanları sıklıkla ele almıştır.

İşbirlikli öğrenmenin öğrencilerde işbirliği, çevre bilinci ve sorumluluk duygularının olumlu yönde arttığı gözlemlenmiştir. Etkinlikten keyif aldıkları gözlemlenen öğrencilerin değer öğrenimlerin de olumlu sonuçlar oluşmuştur.

Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde işbirlikli öğrenmenin değer öğretiminde olumlu sonuçlar oluşturduğu gözlemlenmiştir.

İşbirlikli öğrenmenin olduğu sınıflarda öğrenciler etkinlikleri tartışarak bilgi alış-verişi yaparak birbirini etkilemekte ve öğrenmede verimlilik artmaktadır. İşbirlikli öğrenmenin fen dersine karşı olumlu etkisi tespit edilmiştir (Bilgin ve Karaduman, 2005). Değer eğitiminin çevreye ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğunu söylemiştir. Ayrıca doğal çevrenin hızla bozulmasını engellemek için çevre bilincinin bir değer olarak kazandırılması gerektiği, değer eğitimin okulların yanı sıra tüm insanlığa verilmesi gerektiğini belirtilmiştir (Tahiroğlu vd., 2010).

Fen Bilimleri öğretim programının kazanımlarının birçoğunda geri dönüşüm konusunun ele alınabileceği kazanımlar mevcuttur. Geri dönüşüm, çocuklarımıza çevresel farkındalık kazandırmayı, çevrelerine saygı duymayı öğretmek için önemli bir yoldur. Münazara esnasında empati, çevreye duyarlılık, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik göze çarpan değerler olmuştur.

Alandaki çalışmalar incelendiğinde okul içinde ve dışında yapılan etkinliklerin öğrencilerde çevre bilinci oluşmasında olumlu bir katkısı olduğu dikkat çekmektedir.

Çimen ve Yılmaz (2012) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal içerikli etkinliklerin geri dönüşüm davranışlarını artırdığı gözlemlenmiştir. Katırcıoğlu (2019) da yaptıkları çalışmada benzer sonuçlar bulmuştur.

“Etkinlik alışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna, öğrencilerin çoğu eğlendiklerini ve tekrar yapmak istediklerini belirtmiştir. Öğrencilerin etkinlik yaparak eğlenmeleri ve tekrar yapmak istemeleri, tutumlarında olumlu bir yönelimin olduğunu göstermektedir.

“Etkinliklerden keyif aldınız mı?” sorusuna genel olarak çok keyif aldıklarını söylemeleri etkinliklerden yararlanarak değer eğitiminin yararlı olduğu, öğrencilerde istenilen olumlu etkinin bırakıldığını göstermektedir

“Yapılan etkinliklerin hangi değerlerini geliştirdiğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin adalet, duyarlılık, vatanseverlik, dürüstlük, özgüven, sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, empati, işbirliği ve sabır gibi temel değerleri benimsedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında saygı, sorumluluk ve işbirliği değerlerinin daha çok algılandığı belirlenmiştir.

" Seçtiğiniz değerlerin sizde oluşan anlamlarını açıklar mısınız?" sorusunda öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında empati, sabır, mutluluk, işbirliği, dürüstlük ve hayvanseverlik gibi değerlerin öğrencilerce benimsendiği belirlenmiştir.

"Uygulanan etkinliklerin sürekli olmasının ne gibi faydaları olacağına inanıyorsunuz?" sorusunda öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde bakıldığında olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada; etkinlik temelli değer eğitimi ile soyut olan değer kavramları etkinlik süreci ile somutlaştırıldığı, öğrencilerin aktif olmasının eğitim sürecini eğlenceli hale getirdiği ve değerleri kazanmayı kolaylaştırdığını gözlemlenmiştir. Fen bilimleri dersi programındaki değerlerin öğrenciye etkinlikler ile verilmesi konuyu daha eğlenceli hale getirerek daha kolay anlamalarını sağlayacaktır.

Doğayı ve canlıyı konu alan fen bilimleri dersinde öğrencilerin yaşadığı dünyanın bir parçası olarak doğayı anlaması önemlidir. Değerler derse özgü olmamalı, tüm derslerde öğretilmesi gerektiği gibi fen bilgisi dersinde de verilmesi gerekmektedir. Etkinliklerden yararlanarak fen bilgisi dersinde değer öğretiminin verilmesinin öğrencilerde olumlu davranışlar sergilediği gözlenmiştir.

Etkinliklere dayalı olarak yapılan 5 haftalık süreçte; öğrencilerde farkındalık oluştuğu, çevreye karşı duyarlılıklarının ve birçok davranışlarındaki değerlerde olumlu yönde bir değişimler gözlemlenmiştir. Yapılan etkinliklerde, çevreye karşı sorumluluk, duyarlılık, hayvanlara karşı sorumluluk, çevre bilinci değerlerinde olumlu bir değişim gözlemlenmiştir. Etkinliklerle değer öğretiminde öğrencilerin eğlenceli ve istekli olmaları da değer öğreniminin olumlu tarafını göz önüne sermektedir.

5.2.Öneriler

- Öğretmenlerin değer eğitimi hakkında bilgi sahibi olmaları için hizmet içi eğitim verilebilir.
- Fen bilimleri dersi programında etkinliklere daha fazla yer verilebilirse değerleri içselleştirmeleri sağlanabilir.
- Fen bilimleri dersi programındaki değerlerin öğrenciye etkinlikler ile verilmesi konuyu daha eğlenceli ve rahat anlamalarını sağlayacaktır.
- Fen bilimleri öğretim programında değer eğitimi için öğrenci temelli etkinliklere yer verilebilir.
- Fen bilimleri dersindeki uygun olan değerler “Canlılar ve Yaşam”, “Vücudumuzdaki Sistemlerin Sağlığı”, “Canlılarla Üreme, Büyüme ve Gelişme”, “Enerji Dönüşümleri”, “Çevre”, “Ses ve Özellikleri” ve “Elektrik” gibi ünitelerle ilişkilendirilerek kazandırılabilir.
- Öğretmenler değer eğitiminde sorumluluk almaya teşvik edilebilir.
- Çalışmanın uygulama süreci 5 haftayı kapsamaktadır. Değerin öğrenciler üzerinde kalıcılığının artması için bu süre daha da uzatılabilir.
- Öğretmen adaylarına farkındalık kazandırmak için değer eğitimi etkinlikleri düzenlenmelidir.
- Bu çalışma, Isparta ilinde bulunan bir devlet ortaokulundaki 13 kişilik 7. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Farklı il ve özel okulları da araştırmaya dâhil edilerek çalışma grubu çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim 2. kademedeki gerçekteleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aktaş, Z., & Bozdoğan, A. E. (2016). Fen bilimleri dersi “İnsan ve Çevre” ünitesiyle bütünleştirilmiş etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin merhamet değerini kazanmalarına etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 39-57.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretilimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aslan, N. (2018). *Üslü ifadelerle ilgili etkinlik temelli öğretilimin matematik akademik başarısına, tutumuna ve kaygı-endişe düzeyine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye.
- Başcı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum örneği.)*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Bilir, S. (2019). *İlkokul dördüncü sınıf fen bilimleri dersi basit elektrik devreleri ünitesinde laboratuvar destekli öğretilimin akademik başarı ve tutuma etkisi*. Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye.
- Bozdoğan, A. E., & Yalçın, N. (2006). Bilim merkezlerinin ilköğretim öğrencilerinin fene karşı ilgi düzeylerinin değişmesine ve akademik başarılarına etkisi: enerji parkı. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(2), 95-114.
- Canatan, K. (2004). Avrupa Birliği ülkelerinde değerler yönelimi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 41-63.
- Candarlı Arıkoç, F. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik ilgileri ile bilimsel değerlere ulaşma düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Türkiye.
- Çağlayan, E. (2018). *Değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesi: Bingöl Örneği*. Yüksek lisans tezi, Bingöl Üniversitesi, Bingöl, Türkiye.
- Çalışkan, N., Aydın, M., & Aslander, M. (2014). Empati ve hayvanlarla iletişim. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-42.
- Çavdar, E. (2020). *Ortaokul düzeyinde değer eğitimiyle bütünleştirilmiş STEM eğitimi uygulamalarının tasarlanması ve etkinliğinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans

- tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, Türkiye.
- Çelik, H., Çamlıbel, D., & Duygu, E. (2016). Öğretmen adaylarının fen bilgisi laboratuvarında karşılaşılan değerlere yönelik görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2).
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. Ankara: Verso
- Çimen, O., & Yılmaz, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin geri dönüşümle ilgili bilgileri ve geri dönüşüm davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 63-74.
- Demir, F. (2018). *Değer öğretimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi*. Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Deroche, E. F. & Williams, M. M. (2001). *Character Education*. Boston: Scarecrow Press, Inc.
- Doğanay, A. & Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 356-383.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-9
- Ercan, İ. (2001). *İlköğretim Sosyal bilgiler programında ulusal ve evrensel değerler*. Yüksek lisans tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye.
- Fichter, J. (2006), *Sosyoloji nedir*, (Çev. Nilgün Çelebi). Anı Yayıncılık, Ankara.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 93-103.
- Gündüz, D. D. (2018). *Tarih öğretmenlerinin ortaöğretim öğrencilerine vatanseverlik değerini öğretirken kullandıkları değer yaklaşımları*. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye.
- Gündüz, M. (2014). *İlköğretim 3. Sınıf Hayat bilgisi dersinde "Sorumluluk" değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Gündüz, M ve Bağcı, M. (2019). Fen bilimleri öğretmenlerinin kök değerler hakkındaki farkındalıkları ve değerleri öğretme yöntemleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(5), 184-197.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken

Yayınları.

- Herdem, K. (2016). *Yedinci sınıf fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine etkisi*. Yüksek lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman, Türkiye.
- İbret, B. Ü., Demirbaş, İ., & Demir, F. B. (2019). İlkokul 4. sınıf öğrencilerine alternatif etkinliklerle doğal çevreye duyarlılığın kazandırılması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(1), 258-280.
- İşcan, C. D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kaplan, N. Ö. (2014). *İlkokullarda değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye.
- Kaptan, F. (1998). *Fen bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Katırcıoğlu, G. (2019). *Okul dışı öğrenme ortamlarının 7. sınıf öğrencilerinin geri dönüşüm konusundaki doğa algısı ve bilinç düzeyine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye.
- Köylü, M. (Ed.). (2016). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*. Ankara: Nobel
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- Laçın Şimşek, C. (2007). *Öğrenciler fen ve teknoloji dersinde ne öğrenmek istiyorlar*. IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 39-42.
- Maslovaty, N. (2003). The placement of moral contents: Priorities and structures of the belief system of teachers and high school students. *Educational Research and Evaluation*, 9(1), 109-134.
- MEB. (2013). *İlköğretim kurumları fen bilimleri dersi 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *İlköğretim Kurumları (İlkokullar ve Ortaokullar) Fen Bilimleri Dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973), T. C. Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran 1973.
- Otmar, Ö., & Erdem, A. (2019). Yalvaç Ural'ın çocuk edebiyatı eserlerinde hayvan sevgisi değeri. *Değerler eğitimi dergisi*, 17(37), 7-34.

- Öğretici, B. (2011). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitime yönelik uygulamaların etkililiğinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Özcan, H., & Koştur, H. İ. (2019). Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının özel amaçlar ve alana özgü beceriler bakımından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(1), 138-151.
- Paykoç, F.(1998). *Tarih öğretimi ve ders kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül yayınları.
- Polat, H. (2021). *Fen bilimleri dersi kapsamında vatanseverlik değerinin öğretilmesine yönelik fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri*. Yüksek tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Türkiye.
- Sönmez, V. & G. Alacapınar, F. (2017). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şentürk, G., & Arslan, M. (2020). Fen Bilimleri Dersinde Değerler Eğitiminin Uygulanabilirliğine İlişkin Öğretmen görüşleri. *Yıldız Journal of Educational Research*, 5(1), 55-88.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T., & Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 231-248.
- Tekbıyık, A., & Akdeniz, A. R. (2017). Fen bilimleri eğitimine değerler eğitiminin entegrasyonu üzerine bir değerlendirme.
- Tekin, S. (2019). *İlkokul 4. sınıflarda etkinlik temelli değer eğitimi yoluyla sorumluluk değerinin kazandırılması*. Yüksek lisans tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, Türkiye.
- Tok, B. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri dersinde değer eğitime yönelik görüşleri: Durum çalışması*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Türker, A. (2017). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarının incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy, Burdur, Türkiye.
- Türker, A. (2019). Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarının incelenmesi. *Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 39, 356-383.
- Yaman, H. (2019). *Fen bilimleri dersi kapsamında hazırlanan öğrenci temelli etkinliklerin sorumluluk değeri kazandırmaya etkisi*. Yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye.

- Yaşaroğlu, C., (2015), Examining the values in life science curriculum in terms of “consistency”, *Participatory Educational Research (PER)*, 2(1), 91-96.
- Yeşiltaş, İ. (2022). *Fen bilimleri dersini yürüten öğretmenlerin fen bilimleri dersi değer eğitimi ölçeği puanlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun, Türkiye.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, Y., Çalışkan, H., & Demirhan, E. (2021). Değerler eğitimi bağlamında planlanan doğa eğitimi programına ilişkin veli görüşleri. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 7(1), 79-97.
- Yılmaz, M.(2014). *Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri*. İstanbul: Dem yayınları.
- Yüksel, S. (2004). *Örtük program: eğitimde saklı uygulamalar*. Ankara: Nobel.

EKLER

EK A. Etkinlik Resimleri

EKA.1. Su animasyonu izleme etkinliği

EKA.1.1. Sorumluluk etkinliği grŖme soruları

Suyun nemi Videosu

Ad Soyad: [REDACTED]

SUYUN DEĞERİNİ İYİ BİLELİM!

1)Çevrende suyun boŖa akması seni rahatsız eder mi?
Eder çünkü bir vakits sonra su bittiğinde insanlar önmünianlar

2)Doğadaki su dengesine dikkat etmek bizim sorumluluğumuz mudur? Neden ?
Hayır insanın hepsi dikkat etmez, görürler

3)Sularımızın azalmaması için baŖka neler yapabiliriz?
Sularımızı gereksiz yere harcamamalıyız

Suyun nemi Videosu

Ad Soyad: [REDACTED]

SUYUN DEĞERİNİ İYİ BİLELİM!

1)Çevrende suyun boŖa akması seni rahatsız eder mi?
Evet çünkü hem suyumuz azalabilir
hemde suyun israf olmasını istemeydim.

2)Doğadaki su dengesine dikkat etmek bizim sorumluluğumuz mudur? Neden ?
Evet çünkü kuraklık yaŖanabilir, çöller-denizden susuz kalır ve suyumuz azalabilir

3)Sularımızın azalmaması için baŖka neler yapabiliriz?
Açık olan muslukları kapatmak, küçüklerimizi suya israf etmemesi için uyararak ve temiz kaban sabun dökme yerine sokak hayvanlarına vermek

EK A. 2. Doğa sevgisi etkinliği

EK A.2.1. Doğa sevgisi görüşme soruları

Ad Soyad: [REDACTED] Fidan Dikimi Etkinliği

1) Tohumdan fidana, fidandan ağaca olan döngü sana ne hissettiriyor?
Bir insanın ömrünü ağaçlarda insanlar kadar değerlidir.

2) Doğaya bir fidan dikmek sana ne hissettirdi?
Sevgi çünkü ölürsen arkanda birşey bırakıyorsun.

Ad Soyad: [REDACTED] Fidan Dikimi Etkinliği

1) Tohumdan fidana, fidandan ağaca olan döngü sana ne hissettiriyor?
oksijenin orijini ve bir canlı daha dünyaya getirmeyi.

2) Doğaya bir fidan dikmek sana ne hissettirdi?
mutluluk hissettirdi çünkü oksijenimiz çoğalıyor.

EK A.3. Canlılara saygı etkinliği

EK A.3.1. Canlılara saygı görüşme soruları

Hayvan Yemi Koyma Etkinliği

Ad Soyad: [REDACTED]

1)Evcil hayvanınız var mı? Size neler kattığını düşünüyorsunuz?

Var bana sevgi yardım hissettiriyor.

2)"Hayvan sevgisi başka canlılara değer vermeyi öğretir" katılıyor musunuz? Örnek verebilir misiniz?

Aç kalmanası için mama ve diğer şeyler verilmesi

Hayvan Yemi Koyma Etkinliği

Ad Soyad: [REDACTED]

1)Evcil hayvanınız var mı? Size neler kattığını düşünüyorsunuz?

Ver bize mutluluk veriyor

2)"Hayvan sevgisi başka canlılara değer vermeyi öğretir" katılıyor musunuz? Örnek verebilir misiniz?

Katılıyorum bir hayvanı severseniz bütün hayvanları seversiniz

EK A.4. İşbirliği etkinliği

EKA.4.1. İşbirliği etkinliği görüşme soruları

Afiş Hazırlama

Ad Soyad: [REDACTED]

1) Hazırladığımız bu afiş sizde ne hissettirdi?
mutluluk

2) Çevremizi korumak için bize düşen sorumluluklar nelerdir?
Doğaya kabulduğumuz çöpleri çöpe atmalıyız,

Afiş Hazırlama

Ad Soy: [REDACTED]

1) Hazırladığımız bu afiş sizde ne hissettirdi?
mutluluk

2) Çevremizi korumak için bize düşen sorumluluklar nelerdir?
Kağıt, metal, cam, plastik gibi atıkları geri dönüşüm kutularına atmamız gerekir.

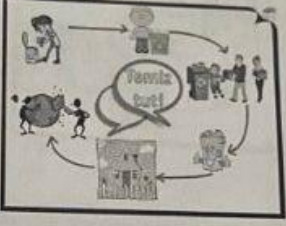
EK A.5. Münazara etkinliği

EK A.5.1. Münazara etkinliği görüşme soruları

Ad Soyad: H. [REDACTED]

Geri Dönüşüm Münazarası

1)Geri dönüşüm hayatımıza girmezse çevremiz nasıl etkilenir?
Bütün eşyalar atıldıkça çevremize değil ve taşınacak yer kalmaz - ve hayvanlar ölür.

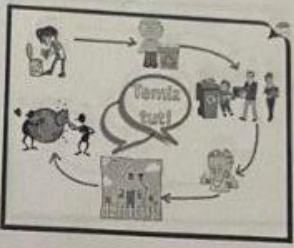
2)Bir eşyanın geri dönüşümü sana ne hissettirir? Örneğin süt kutularından masa yapılması
Yeni, güzel olur. kullandığımız eşyalar boşa gitmez

3)Okulda geri dönüşüm var mı? Kullanıyorsanız genellikle ne atıyorsunuz?
Var genellikle kağıt ve plastik atıyoruz.

4)Geri dönüşüm ile neler sağlarız?
Eşyalarımız boşa gitmez ve bişeyler yapabiliriz

Ad Soyad: M. [REDACTED]

Geri Dönüşüm Münazarası

1)Geri dönüşüm hayatımıza girmezse çevremiz nasıl etkilenir?
Her yer çöp olur.

2)Bir eşyanın geri dönüşümü sana ne hissettirir? Örneğin süt kutularından masa yapılması
Bu beni sevindirir çünkü bir de kullanılabiliyoruz.

3)Okulda geri dönüşüm var mı? Kullanıyorsanız genellikle ne atıyorsunuz?
Var çöplük dönüşüm kutularına kağıt, pil ve sarıya gibi şeyler atılır.

4)Geri dönüşüm ile neler sağlarız?
Temiz bir hayat

EK A.6. Etkinlik sonu fotoğraf

EK B. Değer Gözlem Formu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ağaç(doğa) sevgisi aşılandı	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H
Çevreyi koruma bilinci oluştu														
Sorumluluklarını yerine getirdiler.														
İşbirlikli davranmaya uygun davranma														
Etkinlik için fikir ve öneride bulunma														
Etkinliğe katkıda bulunma														
Doğa bilinci oluşması														
Doğayı korur														
Canlılara sevgi duyar														
Canlı yaşamına saygı duyar														

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Birbirlerinin düşüncelerini saygılı bir şekilde dinlediler	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H
Çözme yönelik fikir ve eserlerde bulunma														
Geri dönüşüm kutularını kullanma														
Konuşan öğrenciyi dinleme														
Etkili iletişim kurabilme														
Tartışmaya katkı														
Seçiminin nedenlerini açıklar														
Birbirlerine yardımcı oldular														
Doğruya sorumluluk duygusu geliştirdi														

EK C. Öğrenci Görüşme Soruları

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Ad Soyad:

Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir, herhangi birinin görmesi mümkün değildir. Konuşmaları kısa kısa verilerin kaybolmaması için not edeceğim, araştırma sonuçlarını yazarken isimleri kesinlikle rapora yansıtmayacağım. Not almamın senin için bir sakıncası yoksa görüşmeye başlayabiliriz?

1. Etkinlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. Yapılan bu etkinliklerden keyif aldınız mı?

3. Yapılan etkinliklerin hangi değerlerini geliştirdiğini düşünüyorsunuz?(Yanına çarpı koyunuz)

Sevgi	İşbirliği	Dürüstlük
Saygı	Empati	Vatanseverlik
Hoşgörü	Sabır	Duyarlılık
Sorumluluk	Özgüven	Adalet

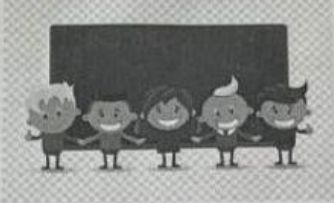
4. Seçtiğiniz değerlerin sizde oluşan anlamlarını açıkla mısınız?

5. Derslerde etkinliklerin sürekli olmasının ne gibi faydaları olacağına inanıyorsun ?

EK C.1. Görüşme sorularına öğrenci yanıtı

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Ad Soyad: [REDACTED]

Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir, herhangi birinin görmesi mümkün değildir. Konuşmaları kısa kısa verilerin kaybolmaması için not edeceğim, araştırma sonuçlarını yazarken isimleri kesinlikle rapora yansıtmayacağım. Not almamın senin için bir sakıncası yoksa görüşmeye başlayabiliriz? *Yok*

1. Etkinlikler hakkında ne düşünüyorsunuz?
Eğlenceliydi ve güzel zamanlardı,

2. Yapılan bu etkinliklerden keyif aldınız mı?
*Evet, hayvanlar besledik, arkadaşlarımla vakit geçirdim.
ve şükür diktik*

3. Yapılan etkinliklerin hangi değerlerini geliştirdiğini düşünüyorsunuz? (Yanına çarpı koyunuz)

Sevgi ✗	İşbirliği ✗	Dürüstlük ✗
Saygı ✗	Empati ✗	Vatanseverlik
Hoşgörü	Sabır ✗	Duyarlılık ✗
Sorumluluk	Özgüven ✗	Adalet ✗

4. Seçtiğiniz değerlerin sizde oluşan anlamlarını açıklayınız?
*Arkadaşlarımla beraber işbirliği yaptık, etkinlikler yaptık
dürüstlük ve empati kurduk*

5. Derslerde etkinliklerin sürekli olmasının ne gibi faydaları olacağına inanıyorsun?
*Dersleri daha iyi anlacağıma, güzel empati kuracağıma.
inaniyorum*